

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 456/2021-40

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku (sudca spravodajca) a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátskou kanceláriou PARA advokáti, s. r. o., Gagarinova 10/A, Bratislava, proti postupu a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1Tost/3/2021 z 3. marca 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1Tost/3/2021 z 3. marca 2021 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 47 Charty základných práv Európskej únie a jeho právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1Tost/3/2021 z 3. marca 2021 **z r u š u j e** a vec **v r a c i a** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **576,12 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou podanou na ústavnom súde 17. mája 2021 domáhal vyslovenia porušenia svojho práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 a práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) postupom a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1Tost/3/2021 z 3. marca 2021. Sťažovateľ navrhol zrušiť napadnuté uznesenie, vec vrátiť na ďalšie konanie a priznať náhradu trov konania. Ústavný súd v už uvedenom rozsahu uznesením č. k. III. ÚS 289/2021 z 27. apríla 2021 prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie. V časti namietaného porušenia základného práva sťažovateľa na slobodu a bezpečnosť pretrvávajúcim väzobným stíhaním podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru ústavnú sťažnosť odmietol.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že uznesením vyšetrovateľa Prezídia Policajného zboru (ďalej len „PPZ“), Národnej kriminálnej agentúry, odboru Bratislava ČVS: PPZ-331/NKA-BA2-2020 z 5. novembra 2020 bolo okrem iného sťažovateľovi vznesené obvinenie pre zločin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Trestného zákona (ďalej len „TZ“), zločin zneužitia právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. a) a ods. 2 písm. c) TZ, prečin podplácania podľa § 333 ods. 1 a 2 písm. b) TZ, prečin zneužitia právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. b) TZ a obzvlášť závažný zločin prijímania úplatku podľa § 329 ods. 1, 2 a 3 TZ.

3. Sťažovateľ bol vzatý do väzby uznesením sudcu pre prípravné konanie Špecializovaného trestného súdu (ďalej len „sudca pre prípravné konanie“) č. k. 9Tp/4/2020 z 8. novembra 2020 z dôvodu § 71 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku (ďalej len „TP“) so začiatkom plynutia 5. novembra 2020 o 4.00 h. Toto uznesenie nadobudlo právoplatnosť v spojení s uznesením najvyššieho súdu č. k. 4Tost/47/2020 z 23. novembra 2020, ktorým bola sťažnosť voči vzatiu do väzby zamietnutá.

4. Z príloh ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ 14. decembra 2020 požiadal prostredníctvom svojho obhajcu vyšetrovateľa PPZ, aby mu oznámil dôvody a časové ohraničenie zákazu styku s blízkymi osobami, na základe čoho bolo jeho obhajcovi 4. januára 2021 doručené vyrozdnenie vyšetrovateľa PPZ z 21. decembra 2020, v ktorom bolo uvedené, že v prípade sťažovateľa existuje reálna obava, že prostredníctvom tretích osôb bude pôsobiť na svedkov, znalcov, obvinených alebo inak mariť vyšetrovanie. Vyšetrovateľ ďalej uviedol, že sťažovateľovi bude umožnený kontakt s tretími osobami až po vykonaní potrebných úkonov, ktoré sú nevyhnutné pre riadne objasnenie veci.

5. Sťažovateľ uvádza, že keďže mu nebol orgánmi činnými v trestnom konaní (ďalej len „OČTK“) – ako vyšetrovateľom, tak prokurátorom Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „prokurátor“) vo väzbe umožnený kontakt s blízkymi osobami, uplatnil si 18. januára 2021 „opravný prostriedok“ proti postupu OČTK (rozumej stále policajt a prokurátor) pred sudcom pre prípravné konanie. Zároveň v rovnaký deň sťažovateľ podal žiadosť o zmenu dôvodov väzby tak, aby bola z dôvodov väzby vypustená kolúzna väzba podľa § 71 ods. 1 písm. b) TP, pričom prokurátor ju vyhodnotil ako žiadosť o prepustenie z väzby a predložil sudcovi pre prípravné konanie na rozhodnutie.

6. Sudca pre prípravné konanie oznámením z 26. januára 2021 informoval sťažovateľa, že jeho „opravný prostriedok“ postúpil prokurátorovi, pretože účinným opravným prostriedkom sa javí práve dozor prokurátora v zmysle § 210 TP.

7. Prokurátor na základe postúpeného „opravného prostriedku“ sťažovateľa preskúmal postup policajta podľa § 210 TP a odpoveďou z 12. februára 2021 informoval sťažovateľa, že vybavenie jeho „opravného prostriedku“ nie je žiadnym spôsobom upravené v TP, v dôsledku čoho sudca pre prípravné konanie na jeho vybavenie nemal právomoc. Taktiež sťažovateľa informoval, že jeho „opravný prostriedok“ bol vyhodnotený ako žiadosť o preskúmanie postupu policajta podľa § 210 TP, aj keď toto ustanovenie na vybavenie veci nie je ideálne. Ďalej, že obvinený nemôže navrhovať zmenu dôvodov väzby, a tak prokurátor vyhodnotil jeho podanie z 18. januára 2021 ako žiadosť o prepustenie z väzby a postúpil ju sudcovi pre prípravné konanie. Prokurátor upozornil sťažovateľa, že smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/48/EÚ z 22. októbra 2013 o práve na prístup k obhajcovi v trestnom konaní a v konaní o európskom zatykači a o práve na informovanie tretej osoby po pozbavení osobnej slobody a na komunikáciu s tretími osobami a s konzulárnymi úradmi po pozbavení osobnej slobody (ďalej len „smernica“), ktorej priameho účinku sa sťažovateľ domáha, bola už do právneho poriadku Slovenskej republiky implementovaná prostredníctvom zákona č. 316/2016 Z. z., čo sa odrazilo v novelizácii § 34 ods. 4 a 5 TP, čím došlo k posilneniu procesných záruk obvinenej osoby, ktorá je obmedzená na osobnej slobode. Pritom aj smernica pripúšťa obmedzenie výkonu práv obvineného na komunikáciu s tretími osobami. Opravný prostriedok podľa čl. 12 smernice síce nemá v trestnom procese osobitné postavenie, ale môže byť stotožnený s inými procesnými oprávneniami, ktoré obvinenému TP priznáva (napr. sťažnosť proti rozhodnutiu). Odopretie komunikácie s tretími osobami bolo vykonané v zmysle § 18, § 19 a § 21 zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o výkone väzby“) a sledovalo legitímny cieľ (účinné a objektívne vyšetrovanie závažnej trestnej činnosti). Zároveň nebolo neohraničené, keďže už v januári 2021 bol sťažovateľovi povolený kontakt s blízkymi osobami, v dôsledku čoho nie je dôvod na prijatie žiadneho prokurátorského opatrenia. Namietanie cieleného psychického nátlaku výkonom väzby vyhodnotil ako nedôvodné, keďže ide o dôvodné podozrenie z činnosti zločineckej skupiny, ktorá mala pôsobiť roky.

8. Najvyšší súd k postupu OČTK, ktoré sťažovateľovi vo výkone väzby neumožnili kontakt s príbuznými osobami, uviedol, že zo znenia § 210 TP vyplýva, že taxatívne vymedzený okruh subjektov (vrátane obvineného) môže žiadať prokurátora o preskúmanie postupu policajta v prípravnom konaní. Keďže nejde o klasický opravný prostriedok, pretože nesmeruje voči rozhodnutiu, ale smeruje najmä voči odstráneniu prierahov a iných nedostatkov vo vyšetrovaní, alebo skrátenom vyšetrovaní, nepriamo vyjadruje zásadu zákonného procesu a zásadu rýchlosti konania. Ide o demonštratívny výpočet skutočností, ktoré môže oprávnený subjekt namietat' a ktoré má prokurátor povinnosť preskúmat'. V prípade dôvodnej žiadosti odstráni nedostatky buď sám prokurátor, alebo tým poverí policajta, pričom o výsledku prieskumu žiadateľa upovedomí. V zmysle § 18 ods. 1 a 3 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“) prokurátor dozerá okrem iného aj na to, aby v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva väzba, boli držané alebo umiestnené osoby len na základe rozhodnutia súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu a aby sa v týchto miestach dodržiavali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy. Zároveň je povinný vykonávať previerky zachovávanía zákonnosti v uvedených miestach a dozerat', aby sa sťažnosti a oznámenia tam držaných osôb dostali bez meškania orgánom alebo činiteľom, ktorým sú adresované. Podľa zákona o výkone

väzby sa okrem iného uvádza, že pre styk obvineného v kolúznej väzbe sa vyžaduje predchádzajúci súhlas príslušného OČTK alebo súdu, ktorý si môže vyhradiť svoju prítomnosť.

9. Najvyšší súd chápe konštatovanie prokurátora, že právo väzobne stíhanej osoby postupovať podľa § 210 TP pri nesúhlase s postupom OČTK nie je explicitne vyjadrené. To však neznamená, že pre okolnosti explicitne neuvedené (okrem iného súvisiace s výkonom väzby) abscentuje právny režim. Právny režim bezpochyby existuje a vyplýva zo zákona o prokuratúre, ako aj zo zákona o výkone väzby. Prípadné námietky voči postupu policajta (napr. voči odopretiu telefonického hovoru či návštevy) by nielen mali, no skutočne podliehajú prieskumu nadriadeného orgánu, ktorým je práve prokurátor (nie sudca pre prípravné konanie) a ten je na takýto prieskum, prípadne dohľad splnomocnený zákonom výlučne a absolútne. Toto splnomocnenie nielenže nie je v rozpore s čl. 2 ods. 2 ústavy, ale jeho vylúčením v dôsledku „úzkeho“ výkladu § 210 TP by mohlo dôjsť k vzniku právneho vákua pre procesne relevantné vyjadrenie nesúhlasu obvineného s postupom OČTK, a tým k možnému porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj popretiu zmyslu § 4 ods. 1 písm. b) zákona o prokuratúre. § 210 TP, zákon o prokuratúre a zákon o výkone väzby priamo a jednoznačne definujú subjekt zodpovedný (nielen) za zákonnosť výkonu (v prípade sťažovateľa) kolúznej väzby v prípravnom konaní, a tým je prokurátor. Pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní rozhoduje o zásahoch do základných práv a slobôd sudca pre prípravné konanie (§ 2 ods. 2 a 3 TP). Pokiaľ však ide už o samotný výkon zásahu do základných práv a slobôd, kontrolu a dozor nad dodržiavaním zákonnosti vykonáva prokurátor, a to nielen v zmysle ustanovení zákona o prokuratúre, ale (v prípade sťažovateľa) aj ustanovení zákona o výkone väzby a tiež podľa § 210 TP.

10. V zmysle už uvedeného najvyšší súd uviedol, že prokurátor bol a je v zmysle § 210 TP povinný preskúmať, či postup policajta pri obmedzení styku sťažovateľa s rodinnými príslušníkmi bol dôvodný a primeraný. Ak nedostane obvinený od policajta relevantnú odpoveď, môže sa jej domáhať od prokurátora práve žiadosťou o preskúmanie postupu policajta v zmysle § 210 TP. Prokurátor však vo svojej odpovedi z 12. februára 2021 vysvetlil sťažovateľovi legalitu, legitimitu a proporcionalitu obmedzení, ktorým sa musel podrobiť v kolúznej väzbe. Zároveň sťažovateľovi pripomenul, že v januári 2021 mu už bol povolený kontakt s príbuznými.

II.

Argumentácia sťažovateľa

11. Podstatou argumentácie sťažovateľa je neumožnenie komunikácie s príbuznými osobami bez odôvodnenia, časového obmedzenia a účinného prostriedku nápravy v rámci výkonu kolúznej väzby vo svetle únievého a vnútroštátneho práva.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

12. Najvyšší súd uviedol, že námietku sťažovateľa nenechal nepovšimnutú a v napadnutom uznesení sa s ňou jasne a podrobne vysporiadal.

13. Najvyšší súd ďalej uviedol, že v zmysle čl. 2 ods. 2 ústavy je súd v prípravnom konaní oprávnený posudzovať zákonnosť a primeranosť obmedzení, ktorým je obvinený podrobený vo väzbe, iba v rámci rozhodovania o väzbe a zasiahnuť môže iba v prípade, ak zistí, že tieto obmedzenia sú realizované spôsobom porušujúcim právo na osobnú slobodu, prípadne aj iné práva (napr. právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života). Najvyšší súd zastáva názor, že spôsob, ktorý zvolil, predstavuje účinný prostriedok nápravy podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/48/EÚ.

14. Ďalej uviedol, že v napadnutom uznesení sa pokúsil rozširujúcim výkladom § 210 TP adekvátne a zrozumiteľne odpovedať obvinenému aj na takú žiadosť, ktorá sa týka režimu výkonu kolúznej väzby. Legitímnou otázkou je, či postup prokurátora pri prieskume postupu vyšetrovateľa podľa zákona o výkone väzby zodpovedá charakteru účinného opravného prostriedku podľa čl. 47 charty. Pravdou však je, že k takémuto prieskumu došlo iba náhodne pri preskúvaní ďalšej dôvodnosti väzobného stíhania.

III.2. Replika sťažovateľa:

15. Sťažovateľ uviedol, že vyjadrenie najvyššieho súdu obsahuje akceptovanie práva na súdny prieskum uplatneného opravného prostriedku namietajúceho konkrétne porušenie úniového práva v zmysle čl. 47 charty. Súhlasí s názorom najvyššieho súdu, že otázka, či prieskum prokurátora predstavuje účinný prostriedok nápravy v zmysle čl. 47 charty, je legitímna. Sťažovateľ zastáva názor, že o takejto otázke je potrebné rozhodnúť samostatným výrokom.

16. Zároveň je sťažovateľ presvedčený, že pokiaľ v určitom konaní dochádza k súdnemu prieskumu konkrétneho rozhodnutia OČTK, musí byť procesným stranám vopred táto skutočnosť zrejímá, a to tak, aby mohli strany plnohodnotne argumentovať v prospech svojich záujmov.

17. Podľa názoru sťažovateľa za účinný prostriedok nápravy je možné označiť procesný postup, ktorý príslušnému orgánu umožní rozhodnúť o uplatnenom opravnom prostriedku obsahujúcom vymedzenú námietku porušenia úniového práva a súčasne zjednanie nápravy.

18. Vzhľadom na uvedené je potrebné stanoviť právny režim, podľa ktorého bude mať obvinený možnosť dožadovať sa súdneho prieskumu opravného prostriedku a rozhodnutia o ňom v zmysle čl. 47 charty.

19. Podľa sťažovateľa bol zásah do jeho súkromia nedôvodný a neprimeraný, pričom neexistovali žiadne legitímne dôvody, aby mu nebol povolený kontakt s príbuznými osobami aspoň za prítomnosti tretej osoby. Ponechaním kontroly len zo strany OČTK podľa názoru sťažovateľa len zvyšuje možnosť zneužitia obmedzení alebo odkladov komunikácie obvineného vo výkone väzby.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

20. Sťažovateľ svojou ústavnou sťažnosťou sleduje dve línie. Prvou líniou je porušenie práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života garantovaného čl. 8 dohovoru tým, že mu orgány činné v trestnom konaní neumožnili vo výkone väzby kontakt s príbuznými osobami. Druhá línia je procesného charakteru a týka sa porušenia práva na účinný právny prostriedok nápravy

garantovaného čl. 13 dohovoru a čl. 47 charty voči rozhodnutiu o neumožnení kontaktu vo výkone väzby s blízkymi osobami.

IV.1. K čl. 13 dohovoru:

21. Podľa čl. 13 dohovoru: „Každý, koho práva a slobody priznané týmto Dohovorom boli porušené, musí mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom, aj keď sa porušenia dopustili osoby pri plnení úradných povinností.“

22. Ústavný súd poznamenáva, že čl. 13 dohovoru nemá na rozdiel od iných článkov úplne samostatné postavenie. Porušenie tohto článku možno namietať len v spojení s iným materiálnym ustanovením. Ako z jeho textu vyplýva, právo na účinný prostriedok nápravy sa zaručuje iba tomu, koho práva a základné slobody zaručené dohovorom boli porušené.

23. V niektorých prípadoch môže byť v rozpore s čl. 13 dohovoru aj samotný zákon alebo iný právny predpis, nie iba jeho aplikácia súdnymi a správnymi orgánmi. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) bol z počiatku v takýchto prípadoch ochotný konštatovať porušenie čl. 13 dohovoru (rozsudok ESLP vo veci Campbell a Fell proti Spojenému kráľovstvu z 28. 6. 1984, sťažnosť č. 7819/77 a č. 7878/77). Avšak neskôr ustúpil a konštatoval, že toto ustanovenie nejde až tak ďaleko, aby vyžadovalo prostriedok nápravy umožňujúci napadnúť v konaní pred niektorým vnútroštátnym orgánom zákony zmluvných strán s tvrdením, že samé osebe sú v rozpore s dohovorom (rozsudok ESLP vo veci James a ďalší proti Spojenému kráľovstvu z 21. 2. 1986, sťažnosť č. 8793/79).

24. Ústavný súd v zmysle judikatúry ESLP uvádza, že čl. 13 dohovoru vyžaduje existenciu vnútroštátneho prostriedku, ktorý príslušnému orgánu umožní rozhodnúť o vznesenej námietke porušenia dohovoru a zariadiť adekvátnu nápravu. Nejde však až tak ďaleko, aby vyžadoval určitú konkrétnu podobu takého prostriedku; štáty majú priestor pre vlastnú úvahu, akým spôsobom splnia svoje povinnosti, ktoré na nich čl. 13 dohovoru kladie (rozsudok ESLP vo veci Vilvarajah a ďalší proti Spojenému kráľovstvu z 30. 10. 1991, sťažnosť č. 13163/87).

25. Je však potrebné podotknúť, že požiadavky, ktoré dohovor kladie na účinnosť vnútroštátnych prostriedkov nápravy v zmysle čl. 13 dohovoru, sú v zásade rovnaké ako tie, ktoré musia tieto prostriedky spĺňať, aby ich nevyčerpanie mohlo byť dôvodom vyhlásiť sťažnosť za neprijateľnú podľa čl. 35 ods. 1 dohovoru.

26. Ústavný súd v zmysle už uvedeného konštatuje, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta nedostatočnú súdnu kontrolu v prípadoch obmedzovania kontaktu s blízkymi osobami vo výkone väzby .

27. Z uvedeného vyplýva, že podľa čl. 13 dohovoru, ako aj judikatúry ESLP je forma a podoba účinného prostriedku nápravy v rukách členských štátov. Dohovor ani judikatúra ESLP neprikazuje, aby bol účinný prostriedok nápravy výlučne v právomoci alebo pôsobnosti súdov alebo iných orgánov členských štátov, ale aby účinný prostriedok nápravy bol vo vnútroštátnom práve členských štátov dostupný, aplikovateľný a účinný.

28. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že keďže sťažovateľovi nebol vo výkone väzby umožnený kontakt s blízkymi osobami, sťažovateľ podal podanie s názvom „opravný prostriedok“, ktorý bol sudcom pre prípravné konanie postúpený dozorujúcemu prokurátorovi na postup v zmysle

§ 210 TP. Prokurátor v upovedomení uviedol, že na námietku sťažovateľa o neumožnení kontaktu s blízkymi osobami nie je postup v zmysle § 210 TP ideálny.

29. Najvyšší súd v napadnutom uznesení uviedol, že dohľad nad zachovaním zákonnosti v miestach, v ktorých sú umiestňované osoby, prokurátor bol a je v zmysle § 210 TP povinný preskúmať vrátane postupu policajta pri obmedzení styku sťažovateľa s rodinnými príslušníkmi, či bol dôvodný a primeraný. Ak nedostane obvinený od policajta relevantnú odpoveď, môže sa jej domáhať od prokurátora práve žiadosťou o preskúmanie postupu policajta v zmysle § 210 TP.

30. Z uvedeného vyplýva, že najvyšší súd skonštatoval, že sťažovateľ mal účinný prostriedok nápravy a prostredníctvom neho sa domáhal kontroly postupu policajta pri neumožnení styku s príbuznými osobami prostredníctvom § 210 TP.

31. Ústavný súd konštatuje, že žiadosť o preskúmanie postupu policajta podľa § 210 TP je z pohľadu čl. 13 dohovoru v spojení s čl. 8 dohovoru účinným prostriedkom nápravy (I. ÚS 309/09, I. ÚS 569/2020). Dohovor ani judikatúra ESLP neprikazuje, aby bol účinný prostriedok nápravy výlučne v právomoci alebo pôsobnosti súdov alebo iných orgánov členských štátov, ale aby účinný prostriedok nápravy bol vo vnútroštátnom práve členských štátov dostupný, aplikovateľný a účinný.

32. Vzhľadom na uvedené ústavný súd v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhoviel.

IV.2. K čl. 47 charty:

33. Podľa čl. 47 ods. 1 charty: *„Každý, koho práva a slobody zaručené právom Únie sú porušené, má za podmienok ustanovených v tomto článku právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom.“*

34. Podľa čl. 6 ods. 1 smernice (2013/48/EÚ): *„Členské štáty zabezpečia, aby podozrivé alebo obvinené osoby pozbavené osobnej slobody mali právo komunikovať bez zbytočného odkladu aspoň s jednou treťou osobou, ktorú vymenovali, napríklad s príbuzným.“*

35. Podľa čl. 6 ods. 2 smernice (2013/48/EÚ): *„Členské štáty môžu obmedziť alebo odložiť výkon práva uvedeného v odseku 1 vzhľadom na naliehavé požiadavky alebo primerané prevádzkové požiadavky.“*

36. Podľa čl. 12 ods. 1 smernice (2013/48/EÚ): *„Členské štáty zabezpečia, aby podozrivé alebo obvinené osoby v trestnom konaní, ako aj vyžiadané osoby v konaní o európskom zatykači mali podľa vnútroštátneho práva účinný prostriedok nápravy v prípade porušenia práv podľa tejto smernice.“*

37. Podľa § 19 ods. 2 zákona o výkone väzby: *„Obvinený, ktorý je v kolúznej väzbe, môže prijať návštevu iba po predchádzajúcom súhlase príslušného orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu.“*

38. Ústavný súd konštatuje, že aj keď samotná charta nemá podobu medzinárodnej zmluvy, členské štáty Európskej únie, medzi nimi aj Slovenská republika, jej v čl. 6 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii (ďalej aj „ZEÚ“) priznali rovnakú právnu silu, akú má ZEÚ a Zmluva o fungovaní Európskej únie („ZFEÚ“). Charta ako taká teda nebola v podmienkach Slovenskej republiky predmetom ratifikačného procesu a nebola sama osebe vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom. Ratifikáciou a vyhlásením Lisabonskej zmluvy (č. 486/2009 Z. z.), ktorá zaviedla do ZEÚ aktuálne znenie jej čl. 6 obsahujúceho odkaz na chartu, však vznikla fikcia ratifikácie a vyhlásenia aj

samotnej charty, v dôsledku čoho spĺňa charta požiadavky vyplývajúce z čl. 127 ods. 1 ústavy na to, aby ústavný súd mohol rozhodovať o porušení základných práv, ktoré z nej vyplývajú.

39. Ústavný súd však môže rozhodovať o porušení práv plynúcich z charty len vtedy, ak je v konkrétnom prípade daná pôsobnosť charty. Podľa čl. 51 charty je táto určená členským štátom výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Únie. V prípade predmetnej sťažnosti je podmienka vykonávania práva Únie jednoznačne splnená, keďže ústavná sťažnosť sa týka dôsledkov zásahu do práva na komunikáciu s tretími osobami po pozbavení osobnej slobody, ktoré je upravené v smernici 2013/48. Na sťažovateľa sa síce aplikovala vnútroštátna právna úprava, keďže vzhľadom na definíciu smernice obsiahnutú v čl. 288 ZFEÚ táto nemá v zásade priamy účinok, ale išlo o vnútroštátnu úpravu predstavujúcu transpozíciu smernice 2013/48 do právneho poriadku Slovenskej republiky.

40. Ďalej je potrebné pripomenúť, že v čl. 47 charty je upravené právo na účinný prostriedok nápravy, ktoré zodpovedá právu na účinný opravný prostriedok upravenému v čl. 13 dohovoru. Podľa čl. 52 ods. 3 charty v prípade, ak charta obsahuje práva zodpovedajúce právam zaručeným dohovorom, zmysel a rozsah týchto práv je rovnaký ako zmysel a rozsah práv ustanovených v dohovore, pričom však právo Únie môže priznávať širší rozsah ochrany týchto práv. Vzťah čl. 47 charty a čl. 13 dohovoru je práve príkladom situácie, keď právo Únie priznáva širší rozsah práva na účinný opravný prostriedok, keďže čl. 47 charty výslovne požaduje účinný prostriedok nápravy pred súdom. Z konštatovania, že v prípade sťažovateľa nedošlo k porušeniu čl. 13 dohovoru, nemožno teda vyvodit' záver, že nemohlo dôjsť ani k porušeniu čl. 47 charty.

41. Rozdiel medzi čl. 47 charty a čl. 13 dohovoru je aj v práve, v súvislosti s porušením ktorého sa je možné dovolávať práva na účinný prostriedok nápravy. Kým čl. 13 dohovoru priznáva právo na účinný opravný prostriedok len v prípade porušenia práv a slobôd priznaných dohovorom, tak čl. 47 charty sa neobmedzuje len na porušenie práv priznaných chartou, ale garantuje právo na účinnú súdnu ochranu v prípade porušenia akéhokolvek práva zaručeného právom Únie. Ako už bolo uvedené, v prípade tejto ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práva osoby vo väzbe na komunikáciu s tretími osobami, ktoré má svoj základ v smernici 2013/48. Čiže jednoznačne ide o právo zaručené právom Únie, aj keď následne realizované prostredníctvom transpozíčných vnútroštátnych aktov vo vzťahu k smernici 2013/48.

42. Ústavný súd ďalej konštatuje, že z doterajšej judikatúry všeobecných súdov, ale aj ústavného súdu vyplýva, že za účinný opravný prostriedok nápravy voči postupu OČTK v súvislosti s povoľovaním komunikácie s tretími osobami bola doteraz považovaná sťažnosť, resp. žiadosť prokurátorovi podľa § 210 TP. Tento prostriedok nápravy je plne v súlade s čl. 13 dohovoru. Je však dôvodné pochybovať, či takýto opravný prostriedok obstojí v súvislosti s čl. 47 charty, ktorý požaduje účinný prostriedok nápravy pred súdom. Ak teda sťažovateľ namieta zásah do práva osoby vo väzbe na komunikáciu s tretími osobami, tak v súvislosti s týmto zásahom mu malo vnútroštátne právo dať k dispozícii účinný prostriedok nápravy pred súdom. Tejto požiadavke určite nezodpovedá prostriedok nápravy predpokladaný § 210 TP. Ak vnútroštátne právo takúto možnosť nepozná, tak sa dostáva do rozporu s právom Únie.

43. V takom prípade by zo strany súdov malo nastúpiť uplatnenie princípov, ktorými sa spravuje vzťah vnútroštátneho práva a práva Únie, a to vo svetle konštantnej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie, zhrnutej napríklad v rozsudku z 24. januára 2012, Dominguez, C-282/10

(ECLI:EU:C:2012:33). V súlade s touto judikatúrou by sa mal súd najprv pokúsiť o eurokonformný výklad vnútroštátneho práva, teda o taký výklad, ktorý čo najväčšmi s ohľadom na znenie a účel predmetnej smernice dosiahne ňou sledovaný výsledok, ktorým je v tomto prípade zabezpečenie súdnej kontroly zásahu do práva na komunikáciu s tretími osobami po pozbavení osobnej slobody, pričom súd musí zohľadniť vnútroštátne právo ako celok (rozsudok Dominguez, body 24 a 27). V prípade, ak by takýto výklad nebol možný, mal by sa súd zaoberať priamym účinkom smernice 2013/48 (rozsudok Dominguez, body 32 a nasl.) Keďže v tomto prípade ide o tzv. horizontálny vzťah, teda vzťah jednotlivca voči štátu, v ktorom je priamy účinok smernice pri splnení ostatných podmienok prípustný, mal by sa súd zamerať na skúmanie obsahovej bezpodmienečnosti a dostatočnej presnosti smernice na to, aby priamo z nej odvodil svoju právomoc na rozhodovanie o opravnom prostriedku voči rozhodnutiu o nepovolení kontaktu osoby vo väzbe s treťou osobou. Takto by mali súdy postupovať až do momentu odstránenia rozporu vnútroštátnej právnej úpravy so smernicou legislatívnou cestou. Keďže v prípade sťažovateľa k tomu nedošlo a dotknuté rozhodnutia súdov neobsahujú žiadne úvahy o pôsobení práva Únie, a to napriek argumentácii sťažovateľa, je možné konštatovať porušenie práva plynúceho z čl. 47 charty.

44. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ svojím podaním („opravný prostriedok“) z 18. januára 2021 doručeným sudcovi pre prípravné konanie žiadal o preskúmanie neodôvodneného a časovo neohraničeného neumožnenia komunikácie s príbuznými osobami zo strany OČTK v zmysle čl. 47 charty.

45. Prokurátor na základe postúpeného „opravného prostriedku“ sťažovateľa preskúmal postup policajta podľa § 210 TP a odpoveďou z 12. februára 2021 informoval sťažovateľa, že vybavenie jeho „opravného prostriedku“ nie je žiadnym spôsobom upravené v TP, v dôsledku čoho sudca pre prípravné konanie na jeho vybavenie nemal právomoc. Taktiež sťažovateľa informoval, že jeho „opravný prostriedok“ bol vyhodnotený ako žiadosť o preskúmanie postupu policajta podľa § 210 TP, aj keď toto ustanovenie na vybavenie veci nie je ideálne. Prokurátor tiež upozornil sťažovateľa, že smernica, ktorej priameho účinku sa sťažovateľ domáha, bola už do právneho poriadku Slovenskej republiky implementovaná prostredníctvom zákona č. 316/2016 Z. z., čo sa odrazilo v novelizácii § 34 ods. 4 a 5 TP, čím došlo k posilneniu procesných záruk obvinenej osoby, ktorá je obmedzená na osobnej slobode. Pritom aj smernica pripúšťa obmedzenie výkonu práv obvineného na komunikáciu s tretími osobami.

46. Najvyšší súd sa čl. 47 charty bližšie nezaoberal. V napadnutom uznesení však uviedol, že opravný prostriedok, ktorý sťažovateľ použil z dôvodu neumožnenia mu kontaktu s príbuznými, je možné subsumovať pod § 210 TP, ktorý upravuje žiadosť o preskúmanie postupu policajta.

47. Ústavný súd konštatuje, že napadnuté uznesenie neobsahuje žiadne vyjadrenie najvyššieho súdu k problematike práva Únie, a to napriek tomu, že v sťažnosti proti uzneseniu prvostupňového súdu sťažovateľ poukazuje na smernicu 2013/48/EÚ, sťažovateľ obsiahlo rozoberá požiadavku účinného prostriedku nápravy podľa čl. 47 charty. Najvyšší súd neposkytuje žiadnu odpoveď na tento argument a rozoberá len vnútroštátnu právnu úpravu. Je potrebné podotknúť, že najvyšší súd je v tomto prípade súdom posledného stupňa a ako taký má v zmysle čl. 267 ZFEÚ v prípade pochybností týkajúcich sa výkladu práva Únie povinnosť predložiť prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru Európskej únie, v opačnom prípade dochádza k zásahu do práva na zákonného sudcu.

48. Ústavný súd na základe uvedeného konštatuje, že pokiaľ ide o právo osoby vo väzbe na komunikáciu s tretími osobami upravené síce vnútroštátnym právom, ktoré je však transpozíciou smernice, tak v prípade zásahu do tohto práva v podobe jeho odopretia alebo obmedzenia musí mať dotknutá osoba možnosť domôcť sa kontroly zákonnosti a nevyhnutnosti takéhoto zásahu **súdom** v zmysle čl. 47 charty.

49. V preskúmvanej veci zostalo bez akýchkoľvek pochybností, že jediným prostriedkom nápravy proti prípadnej nezákonnosti obmedzenia práva sťažovateľa na stretnutie sa s jeho najbližšou rodinou počas kolúznei väzby bol prokurátor bez možnosti prieskumu jeho postupu súdom v zmysle čl. 47 charty. Je tiež zjavné, že na to, aby sťažovateľ dostal vôbec jeho prípad pred sudcu, napadol samotnú podstatu väzby. Základné právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom podľa čl. 47 charty tak vo vzťahu k sťažovateľovi bolo zbavené jeho účinku. Súdny nielenže nevykonali posúdenie dôvodnosti obmedzenia sťažovateľa na jeho práve na stretávanie sa s rodinnými príslušníkmi, ale aj uznali, že takýto prostriedok nápravy nevykonávajú, pričom sa vôbec nezaoberali argumentáciou právom Únie a žiadnym spôsobom nereagovali na prípadný rozpor vnútroštátneho práva s právom Únie a požiadavku predloženia prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru Európskej únie. Ústavný súd na základe uvedeného vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 47 charty.

IV.3. K čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru:

50. Podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru: *„Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.“*

51. Podľa čl. 8 ods. 2 dohovoru: *„Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.“*

52. Ústavný súd považuje za východiskové, že do pôsobnosti čl. 8 dohovoru spadá aj obmedzenie práv osôb pozbavených osobnej slobody ako napríklad monitorovanie korešpondencie, obmedzovanie návštev a podobne. ESLP sa v týchto prípadoch často odvoláva na Európske väzenské pravidlá, ktoré sú používané ako pomôcka pri výklade povinností štátov v tejto oblasti (rozsudok veľkého senátu ESLP vo veci Enea proti Taliansku zo 17. 9. 2009, sťažnosť č. 74912/01).

53. Súčasťou práva osôb, ktoré majú pozbavenú osobnú slobodu, je, že štátne orgány im majú umožniť, prípadne pomôcť udržiavať styky s ich blízkou rodinou. Obmedzenie počtu rodinných návštev, dohľad nad týmito návštevami alebo podrobenie osoby pozbavenej osobnej slobody zvláštnemu väzenskému režimu a zvláštnym podmienkam, za ktorých návštevy prebiehajú, predstavujú zásah do práv zaručených čl. 8 dohovoru, ale samé osebe nie sú s týmto ustanovením v rozpore (rozsudok ESLP vo veci Hilgartner proti Poľsku z 3. 3. 2009, sťažnosť č. 37976/06).

54. Je potrebné poukázať na skutočnosť, že nie každé konanie orgánov verejnej moci s dopadom na niektorý zo záujmov v zmysle čl. 8 dohovoru bude predstavovať zásah v zmysle čl. 8 dohovoru, ktorý bude musieť byť ospravedlnený pod druhým odsekom čl. 8 dohovoru. Pokiaľ ide o konanie,

ktoré má iba vedľajšie dopady na záujmy pod čl. 8 dohovoru, nemusí vždy ísť o zásah do tohto práva.

55. Každé trestné stíhanie so sebou prináša určité obmedzenie súkromného a rodinného života, obdobne aj trest odňatia slobody so sebou prináša zásah do súkromného a rodinného života, avšak často „normálne obmedzenia“ vyplývajúce z pobytu vo väzení (väzbe) a z väzenskej disciplíny v priebehu zákonného pozbavenia osobnej slobody nebudú predstavovať zásah do súkromného a rodinného života (pozri rozsudok ESĽP vo veci D.G. proti Írsku zo 16. 5. 2002, sťažnosť č. 39474/98).

56. Ústavný súd posudzoval v tejto časti ústavnej sťažnosti namietané porušenie práva podľa dohovoru v spojitosti s konštatovaným porušením čl. 47 charty a priamym účinkom smernice 2013/48. Všeobecný súd neodvodil svoju právomoc na rozhodovanie o opravnom prostriedku voči rozhodnutiu o nepovolení kontaktu osoby vo väzbe s tretou osobou priamo zo smernice 2013/48, nenaplnil požiadavku súdneho prieskumu dotknutého opatrenia, a tým porušil základné právo sťažovateľa nielen v rovine referenčnej normy čl. 47 charty, ale vzhľadom na jej pôsobnosť aj jeho právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru. Ústavný súd zdôrazňuje, že vzhľadom na okolnosti predmetnej veci, zásah do práva podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru v podobe obmedzenia kontaktu medzi sťažovateľom a jeho rodinnými príbuznými v čase jeho väznenia vykazuje nezvratný charakter. Preto by vyhovujúci výrok nálezu ústavného súdu len voči základnému právu podľa čl. 47 ods. 1 charty dostatočne nezohľadňoval podstatu ústavným súdom identifikovaného nedovoleného zásahu.

V.

Zrušenie a vrátenie napadnutého uznesenia a náhrada trov konania

57. Vzhľadom na ústavný príkaz podľa čl. 127 ods. 2 prvej vety ústavy bolo potrebné, aby ústavný súd v nadväznosti na konštatovanie porušenia sťažovateľových práv napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil. Keďže k zásahu do predmetných práv sťažovateľa došlo už uznesením Špecializovaného trestného súdu, ktoré najvyšší súd v rámci konania o opravnom prostriedku materiálne potvrdil, bolo, aj napriek nezvratnému charakteru zásahu do práva podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru, potrebné po zrušení uznesenia najvyššieho súdu vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie tak, aby v pokračujúcom konaní o sťažnosti podanej podľa TP mohol eliminovať invazívny charakter uznesenia Špecializovaného trestného súdu, na zrušenie ktorého nemá ústavný súd podľa zásady subsidiarity plynúcej z čl. 127 ods. 1 ústavy potrebnú právomoc. Ústavný súd poznamenáva, že na naplnenie sledovaného cieľa je dôležité vždy identifikovať problematické opatrenie, a ak by nebol garantovaný jeho súdny prieskum, tak zväziť uplatniteľnosť takéhoto opatrenia (porov. rozsudok Súdneho dvora Európskej únie C-852/19, ECLI:EU:C:2021:902, „Článok 6 smernice 2014/41 v spojení s článkom 47 Charty základných práv Európskej únie a článkom 4 ods. 3 ZEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby príslušný orgán členského štátu vydal európsky vyšetrovací príkaz na vykonanie prehliadok a zaistení, ako aj na výsluch svedka prostredníctvom videokonferencie, ak právna úprava tohto členského štátu neupravuje nijaký opravný prostriedok proti vydaniu takéhoto európskeho vyšetrovacieho príkazu).“

58. Ako už ústavný súd uviedol, je zrejmé, že k zásahu do práva sťažovateľa došlo tým, že Špecializovaný trestný súd a najvyšší súd podania sťažovateľa vybavili nevhodným procesným

spôsobom, k čomu došlo primárne z toho dôvodu, že podzákoné právo nevytvorilo dostatočný procesný rámec na zabezpečenie práv predpokladaných smernicou. Už vzhľadom na definovaný nezvratný zásah do práv sťažovateľa sa jediným účinným prostriedkom nápravy javí taký postup najvyššieho súdu, keď uznesením podľa § 194 ods. 1 TP zruší rozhodnutie Špecializovaného trestného súdu bez toho, aby mu vec vracal na ďalšie konanie.

59. Na okraj však treba uviesť, že nielen všeobecné súdy, ale aj zákonodarca by sa mal zaoberať otázkou vytvorenia dostatočných procesných nástrojov tak, aby bol vytvorený dostatočný procesný rámec pre garanciu práv podľa čl. 47 charty v spojení so smernicou 2013/48.

60. Sťažovateľ má nárok na náhradu trov právneho zastúpenia za 3 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti a replika) v sume trikrát po 181,17 eur, režijný paušál v sume trikrát po 10,87 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov). Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 576,12 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. februára 2022

Peter Straka
predseda senátu